

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
NYITRAI KONSTANTIN FILOZÓFUS EGYETEM

Fakulta stredoeurópskych štúdií
Közép-európai Tanulmányok Kara

Ústav maďarskej jazykovedy a literárnej vedy
Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet

Práca ŠVOUČ
TDK-dolgozat

Motív strachu v rozprávkovom románe Gergő és az
álomfogók

A félelem motívuma a *Gergő és az álomfogók* című
meseregényben

2013/2014

Mgr. Petres Gabriella, PhD.
konzultant - témavezető

Kázmér Klára, MJAJb
autor – szerző

Čestne vyhlasujem, že prácu ŠVOUČ som vypracoval/a samostatne, na základe vlastných teoretických poznatkov a s použitím uvedenej literatúry.

Alulírott Kázmér Klára becsülettel kijelentem, hogy a TDK-dolgozat saját munkám eredménye.

.....
Kázmér Klára

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	5
1. A mese és a félelem kapcsolata.....	6
1.1. A mese szorongás-levezető hatása.....	6
2. A félelem leggyakoribb mesebeli forrásai.....	9
2.1. A főhős és akadályozói.....	9
2.2. Az akadályozó szerepkörök tipológiája.....	9
2.2.1. A sárkány.....	10
2.2.2. A törpe.....	10
2.2.3. Az állat mint károkozó.....	10
2.2.4. A hős ellenfele saját maga.....	11
3. A trauma hatásai az irodalomban.....	12
3.1. A trauma jellemzői.....	12
3.2. Az álmok szerepe a trauma feldolgozásában.....	13
4. Félelemkeltő lények és félelemforrások a <i>Gergő és az álomfogók</i> című meseregényben.....	14
4.1. Az új úton való elindulás félelme.....	14
4.2. A hőssé válástól való félelem.....	15
4.3. A családba illeszkedés félelmei.....	16
4.4. A rémálom mint félelemforrás.....	16
4.5. Az ellenfél mint félelemforrás.....	18
4.6. Holló/Apollónia félelme.....	19
4.7. A félelemkeltés további forrásai.....	20
4.7.1. Lebeke és Oruborosz félelmei.....	20
4.7.2. Odvas félelem-legyőzése.....	21
4.7.3. A Sárkány mint megfélemlített és félelemkeltő lény.....	21
Befejezés.....	23
Resumé.....	24
Szakirodalom.....	25

Bevezetés

Mindig is érdekelt a lélektan. Milyen belső folyamatok játszódnak le az emberekben? Mi vezérel bennünket a tetteink során? Milyen belső felhajtó erők figyelhetők meg tetteink motivációjának hátterében? A mesepszichológiai kutatásokból tudjuk, hogy a lélektani motiváció az irodalom világától egyáltalán nem idegen, hiszen az egyik legősibb műfajban, a mesében is fontos szerephez jutnak a lelki folyamatok ábrázolásai. Ezért is keltette fel a figyelmemet Böszörményi Gyula *Gergő és az álmfogók* című meseregényének története, amelyben tisztán látható, hogy a szereplők tetteinek hátterében a félelem motívuma szerepel. Ez az összetevő a félelem. Mielőtt el kezdtem volna foglalkozni Gergő félelmeivel, nem is hittem volna, hogy a félelem ennyire meghatározó lehet az életünkben. A meseregény olvasása közben jöttem rá, hogy tetteink hátterében nagyon sokszor elfojtott félelmek találhatók.

Dolgozatom első részében kitérek a mese fontosságára, valamint a gyermekek életében betöltött szerepére térek ki. Ezen túl részletesebben foglalkozom a mese és a félelem kapcsolatával, a mesék a gyerekek fejlődésében betöltött elengedhetetlen szerepével, valamint felvetem a kérdést, miért is fontos a félelem a mesékben, milyen történetalakító szereppel rendelkezik maga a félelem motívuma.

A következő fejezetekben ismertetem a félelem leggyakoribb mesebeli forrásait, vagyis a mesebeli hősök akadályozóit. Vizsgálom a negatív szereplők mesékben betöltött szerepét és céljait, és bemutatom a mesék leggyakoribb félelemkeltő lényeit is. A lehetséges ellenfeleket osztályozom az alapján is, hogy valóság-hű karakterek-e vagy természetfeletti lények, hiszen félelemkeltő mivoltukat ezek a tényezők is erősen befolyásolják.

Az elméleti ismeretek összegzése után a gyakorlati fejezetekben megvizsgálom Böszörményi Gyula *Gergő és az álmfogók* című meseregényében a félelem legfőbb forrásait a felállított tipológia alapján. Munkámban nem térek ki az összes félelemkeltő tényezőre, csak a leggyakoribbakra. Dolgozatom fő szálaként a félelem vizsgálatára helyezem a hangsúlyt, de kitérek a trauma hatásaira is.

Félelemben tehát nincs hiány. Azonban – mint minden műfaj-hű meseregényben – a sokféle lelki teher ellenére a történet fordulatokban gazdag, izgalmas olvasmányt kínál minden olvasójának, és megőrzi a mese „eukatasztrófikus” jellegét, vagyis a szöveg végére a sokféle félelem és komplexus feloldódik a boldog végben.

1. A mese és a félelem kapcsolata

A mesék világában gyakran megjelenő motívum a félelem. Ez a tendencia nem meglepő, hiszen az ember gyakori érzései közé tartozik. Nincs olyan gyerek és felnőtt, aki ne hallott volna már gonosz törpékről vagy félelmetes sárkányokról. Ezt karikírozza ki Karinthy Frigyes is a *Mesék világa* című novellájában.¹ A félelem – bár az alakja változó – mindig jelen van az emberek életében, és nem tudnak megszabadulni tőle, bármennyire is szeretnék.²

A mese műfajával kapcsolatban – éppen félelemkeltő hatása miatt – gyakran tapasztalhatóak fenntartások egyes szülők irányából. Próbálják gyermekeiket megóvni a világ mesékben is előbukkanó árnyékosabb oldalától, és csak a naposabbal ismertetik meg őket, tehát csakis olyan történeteket választanak csemetéik számára, melyekben nyoma sincs a félelemnek, halálnak és szorongásnak. A mesepszichológiai kutatások azonban rámutatnak arra, hogy ez az előfeltevés helytelennek bizonyul, mert a súlyos problémákat nem kerülhetjük ki ilyen könnyen – véli így Bruno Bettelheim.³ A tévesen negatív hatásúnak vélt mesemotívumok rendkívül fontos szerephez jutnak a gyermekek életében, hiszen szorongás-levezető hatásúak, és a félelem pszichikai megélését segítik.

1.1. A mese szorongás-levezető hatása

A mesékben a világ leegyszerűsített változatával ismerkedhetünk meg, ahol a szereplők vagy jók, vagy rosszak, átmenet nincsen. Kádár Annamária véleménye szerint a mesékben mindennek és mindenkinek megvan a maga helye és szerepe, így a negatív és félelmetes hősöknek is. Róluk állítja azt, hogy nagyon fontos szerepet töltenek be a gyermekek személyiségfejlődésében. A gyermekben a mesék által tudatosul az, hogy hosszú távon csak a jóság éri meg⁴: „A mese feszültséget teremt, a gyermek félhet a negatív meseszereplőktől, de ugyanakkor le is vezeti ezt a feszültséget a jó győzelme által. A belső rend megteremtésében nem a leegyszerűsített, „lebutított” mesék segítenek, amelyek hamis,

¹ KARINTHY Frigyes, *Nevető Dekameron*, Bp., Singer és Wolfner, 1948.

² Vö: PETROLAY Margit, *Könyv a meséről: Az emberiség emlékezete*, Bp., Trezor Kiadó, 1996², 83–99.

³ Bruno BETTELHEIM, *A mese bővölete és a bontakozó gyermeki lélek*, Bp., Gondolat, 1985.

⁴ KÁDÁR Annamária, *Mesepszichológia: Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban*, Bp., Kulcslyuk Kiadó, 2012.

hollywoodi harmóniát sugallnak, hanem azok, amelyek a fejlődés és növekedés állomásait mutatják be.”⁵

A népmesével szemben az irodalmi mesében időnként megkerülik a gyerekeket is érintő problémákat, pedig a gyermekek ebben a korban a legfogékonyabbak az új ismeretekre, és a mese szimbolikus világa által könnyebben élik át és értik meg problémáikat. Fischer Eszter, pszichológus, szavaival élve: „Ha a gyerek fél egy mesétől, általában nem a nekünk is ijesztőnek tűnő alakoktól, eseményektől fél, hanem attól, amit a mese szimbolizál. Ha egy mese különösen erős félelmet vált ki, ez többnyire annak a jele, hogy a gyereket a mese tárgyát képező konfliktus valamilyen oknál fogva olyan mélyen érinti, hogy még ebben az áttételes formában sem bír megküzdeni vele.”⁶

A gyermek lelki fejlődése szempontjából éppen ezért van szükség a mesékre is, hiszen ezek a történetek általában segítenek a félelem leküzdésében, és ezt többféleképpen teszik. A gyermekek félelmeit gyakran a negatív meseszereplők formázzák meg. Kádár Annamária állítása szerint ezeket a félelmeket nem biztos, hogy meg tudjuk szüntetni, de csökkenthetjük az ijedséget azzal, ha a gyermek minél gyakrabban hallgat meséket. A mesék olvasása vagy hallgatása közben a gyermek általában azonosul a mese főhősével. Az a tény sem elhanyagolható, hogy ez a mesehős, azokat a problémákat oldja meg, amelyekkel a gyermek is harcol.⁷ „A gyermek számára a saját indulatai is félelemkeltők lehetnek. (...) Ha a félelem alakot öltött, sokkal könnyebb legyőzni, megszelídíteni.”⁸

De ha a gyermekekhez olyan történetek jutnak el, melyekben nem foglalkoznak az őket érintő problémákkal, kétségekkel, fájdalmakkal, akkor nem tudják, hogyan is kellene megoldaniuk ezeket a súlyos belső konfliktusokat. Pedig a gyermekek nagyon gyakran félnek. Kádár Annamária a már említett könyvében beszél arról, hogy egy gyermek lelkében számtalan szorongás és félelem lapulhat, melyeket a mese jelképes módon önt szavakba. Bruno Bettelheim szerint a gyermekek egyik legkomolyabb félelme az, hogy egyszer végleg elveszíthetik a szüleiket. Az ilyen félelemről nem szívesen beszélnek másoknak. Nagyon fontos, hogy a mese nem kicsinyli le a félelmeiket, épp ellenkezőleg, nyíltan beszél róluk. A mese azért is különleges, mert semmilyen más műfaj vagy könyv nem nyúl ilyen lelki mélységekbe, és mert a gyermek minden más műfajnál jobban megérti az őt is érintő lelki

⁵ VÖ: KÁDÁR Annamária, *Mesepszichológia: Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban...* [online] <http://vasarhely.ro/kozter/%E2%80%9Elasan-sietes%E2%80%9D-muveszete>, (letöltve: 2013. 12. 6.)

⁶ Dr. FISCHER Eszter, *A népmese és a gyermeki tudattalan: Bruno Bettelheim meseértelmezése*, Eső, IV. évfolyam/2.szám, 2001, [online] http://www.fischereszter.hu/irasok/a_nepmese.pdf, (letöltve: 2013. 10. 1.)

⁷ VÖ: KÁDÁR Annamária, *Mesepszichológia: Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban...* 264 – 277.

⁸ KÁDÁR Annamária, *Mesepszichológia: Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban...*

problémákat a sajátos szimbolikus világon keresztül.⁹ Többek között ezért sem szabad megvonnunk a meséket a gyerekektől.

⁹BETTELHEIM, *A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek...*

2. A félelem leggyakoribb mesebeli forrásai

2.1. A főhős és akadályozói

A boldogságért minden mesehősnek meg kell küzdenie. Ritkán találkozunk olyan mesehőssel, akinek csak úgy az ölébe hullott volna minden, amit szeretett volna. Egyikük sem oldja meg a problémáit csak elméletben. Nincs olyan közülük, aki csak tervezgetne, de nem próbálná meg önmagát a gyakorlatban.¹⁰ A varázsmesék hősei általában mindig elindulnak szerencsét próbálni. Útjuk során számos bonyodalomba keveredhetnek, céljaik elérésében korlátozzák őket. A főbb akadályokat általában az ellenfél állítja a hős elé, leggyakrabban ők keltenek félelmet. A negatív szereplők azok, akik ártani próbálnak a hősnek. Alakjuk történetekként más és más, különböző lények válhatnak ki rettegést, de egy dologban megegyeznek, és ez az, hogy gátolják vagy korlátozzák, félrevezetik vagy megtévesztik a pozitív értékekkel rendelkező szereplőt terveinek megvalósításában. Vladimir Jakovlevics Propp szerint az ellenfél feldúlja a családi boldogságot, bajba sodorja a főhőst és családját, kárt vagy veszteséget okoz.¹¹

Boldizsár Ildikó szerint az ellenfél a mesékben nem lehet akárki. Nem lehet gyenge, buta, mert akkor nem válhatna a főszereplő méltó ellenfelévé. A mesékben két rendkívüli személynek kell egymással szemben állnia, az ellenfélnek méltónak kell lennie a hőshöz. Egy erős, okos hősnek nem lehet gyenge és buta az ellenfele, csak így lehet a küzdelmük igazságos.¹²

A negatív szereplőket azonban nemcsak céljai alapján különböztethetjük meg, hanem az alapján is, hogy valóság-hűek-e vagy természetfelettek.

2.2. Az akadályozó szerepkörök tipológiája

Az ezerarcú ellenfél szerepkörét sokféle alcsoportra oszthatjuk. Az alábbiakban csupán azokra a félelemkeltő szerepkörökre térek ki, melyek a *Gergő és az álomfogók* című meseregény értelmezése során előfordulnak.

¹⁰ VÖ: BOLDIZSÁR Ildikó, *Meseterápia: Mesék a gyógyításban és a mindennapokban...* 109.

¹¹ VÖ: Vlagyimir Jakovlevics PROPP, *A mese morfológiája*, Bp., Osiris – Századvég, 1995², 35.

¹² VÖ: BOLDIZSÁR Ildikó, *Varázslás és fogyókúra: Mesék, mesemondók, motívumok*, Bp., Kijarat Kiadó, 1997, 26.

2.2.1. A sárkány

Lehetnek egy- vagy többfejűek, élhetnek a földön, mocsarakban, barlangokban, víz mellett, valamint a föld alatt és magasan a föld felett is. Tudnak repülni és képesek átváltozni is. Testük óriási és tüzet okádnak.¹³

A sárkány az egyik legfélelmetesebb mesebeli figura, sok fejével és nagy testével ijesztő benyomást tesz a hősrre. Nem minden mesében találkozunk rémisztő sárkányokkal. Szelíd sárkány például Csukás István Süsüje, aki épp az ellenkezőjét teszi annak, amit a többi sárkány tesz. Nem bántja ellenfeleit, hanem segít nekik. Gyógyfüvet szed és rózsabimbó szeretne lenni.¹⁴

Boldizsár Ildikó szerint a sárkány fejei a komplexusainkat szimbolizálják. A fejeket hiába vágjuk le, újból és újból visszanőnek ugyanúgy, mint a félelmeink. Nem kaszabolni kell „sárkányainkat”, (pl.: Lázár Ervin: *A hétfejű tündér*)¹⁵ hanem egyszer és mindenkorra leszámolni velük, túllépni rajtuk.¹⁶

2.2.2. A törpe

A mesék kistermetű és szakállas, rosszindulatú és furfangos lényei, akik a mesékben általában gonoszak. A törpék többnyire férfiak. Nem mindegyik törpe gonosz, lehetnek segítőszándékúak is, pl.: Hófehérke történetében. A gyerekek kedvelik őket, valószínűleg azért, mert termetükből adódóan hasonlítanak egymásra.

2.2.3. Az állat mint károkozó

A mesékben nemcsak emberi károkozókcal találkozhatunk, hanem állatokkal is. A mesebeli állatok ugyanúgy lehetnek kegyetlenek és gonoszak, mint az emberek. Ezért nem is meglepő, hogy a mesebeli szereplők nemcsak félelmetes mostoháktól és boszorkányoktól

¹³ Vö: FLAMAN Szilvia: *A mesehősök lehetséges tipológiai*, Iskolakultúra, 2011/2-3, 144. [online] http://epa.oszk.hu/00000/00011/00155/pdf/iskolakultura_2011_02-03_136-148.pdf (letöltve: 2013. 11. 1.)

¹⁴ Vö: KOMÁROMI Gabriella, *Hogyan tanítanak élni a tündérmesék?*, Fordulópont, 9. évf. 3. (37.) sz. / 2007, [online] http://www.fordulopont.hu/_FP-37_komaromi.pdf, (letöltve: 2013. 12. 30.), 97.

¹⁵ LÁZÁR Ervin, *A hétfejű tündér*, Bp., Osiris Kiadó, 2006.

Lázár meséjében az elkeseredett főhős a hétfejű tündérnek támad, mert azt hiszi, hogy ő varázsolta el őt. Sorban levágja minden fejét, és amikor már csak egy maradt neki, akkor jön rá, hogy ez a tündér valószínűleg nem bántotta őt. Megbánja tettét, és felajánlja, hogy élete végéig vigyázni fog rá.

¹⁶ Vö: BOLDIZSÁR Ildikó, *Meseterápia: Mesék a gyógyításban és a mindennapokban...* 112 – 113.

rettegnek, hanem állatoktól is. Számos történetben találkozhatunk rémisztő állatokkal, ilyen például a Piroska és a farkas története is. Ebben a történetben a farkas a károkozó, aki Piroska és a nagymamája életére tör.

Az állatoktól való félelem visszavezethető arra a feltevésre mi szerint az emberi lélek tudatalattijában még megvannak az ősök cselekedetei. A tudatalattink legmélyén ott vannak azok a képek is, melyek az ősök hatalmas állatokkal való küzdelmét mutatják.¹⁷ „S ezekkel a képekkel együtt lappang a tudat mélyén az ezektől az állatoktól való félelem s az ismeretlen természeti jelenségektől való rettegés.”¹⁸

2.2.4. A hős ellenfele saját maga

A mesebeli konfliktusok nem mindig szereplők között állnak fenn. Gyakran előfordul az is, hogy a hősnek nem félelmetes lényekkel kell megküzdenie, hanem saját magával, vagyis belső ellenségeivel. A belső ellenség lehet: a halálfélelem, a vakmerőség, a mértéktelen vágyakozás, a kitartás hiánya, döntésképtelenség miatti rossz választás, stb. Ezeket a hős általában nehezebben ismeri fel.¹⁹

A félelmet kivetítve a gyerekek könnyebben dolgozzák fel a mindennapi eseményeket is. Ezért is fontosak a boszorkányok, mostohák és egyéb gonosz teremtmények. Azért, hogy a gyerekek a mindennapokban is meg tudjon küzdeni velük, nem szabadna kikerülnie őket a mesékben sem.

¹⁷ Vö: Walter és Aja SCHLÖR: *A mese lélektana*, Korunk, 1928, 12. sz., [online] <http://www.korunk.org/?q=node/8&ev=1928&honap=12&cikk=4696> (letöltve: 2013. 4. 2.)

¹⁸ Walter és Aja SCHLÖR: *A mese lélektana*...

¹⁹ Vö: BOLDIZSÁR Ildikó, *Meseterápia: Mesék a gyógyításban és a mindennapokban*... 114.

3. A trauma hatásai az irodalomban

A gyermekirodalomban az egyik legnehezebb feladat a szereplők érzéseinek megfogalmazása lehet. A mesélőnek közölnie kell, hogy hősei mit érzékelnek az adott helyzetekben, hogyan reagálnak a körülöttük levő eseményekre, sőt még azt is, hogyan élnek meg a traumatikus élethelyzeteket. Ez a feladat bonyolult, hiszen egy adott eseményre az emberek általában többféleképpen reagálhatnak.

3.1. A trauma jellemzői

A trauma fő jellemzője, hogy váratlanul következik be, és sokkos állapotot, szorongást, összeomlást okoz. Menyhért Anna szerint: „A trauma (tehát) egy sérülést okozó életesemény, amely elszenvedőjét kiszakítja egyrészt az időből, saját életének folytonos idejéből, másrészt pedig a nyelvből, a nyelvben-létből, hiszen fő jellemvonása, hogy nem elmondható.”²⁰ Ezért a traumaszövegek személyesebbek, nagy bennük az érzelmi terhelés, de lehetnek távolságtartóak is. Szereplőik nem erősek és pozitívak, hanem szomorú, problémákkal küszködő emberek, gyakran gyerekek. A trauma elmesélése, elmondhatatlansága miatt a cselekmény nem folyamatos és időrendi, hanem a beszélő olyan sorrendben meséli el a történetet, ahogyan az emlékek bevillannak.²¹

Traumatikus esemény átélése után általában (de nem mindig) megváltozik az adott személy viselkedése. Ferenczi Sándor pszichoanalitikus szerint nagyon fontos, hogy a gyerekeknél egy traumatikus esemény átélése után (pl.: haláleset) a felnőtt megfelelően reagáljon. Sokszor előfordul, hogy a felnőttek nem értik meg a gyerekeket és gyakran megbüntetik vagy hallgatásra ösztönzik.²² A trauma elszenvedője nem érzi biztonságban magát, és gyakran hallgat az átélt megrázkódtatásról, mert számára nagy fájdalmat és félelmet okoz. A hallgatás nem tanácsos, hiszen a traumát átélt személy a történet elmesélésével tud továbblépni.

²⁰ MENYHÉRT Anna: *Elmondani az elmondhatatlant*, Bp., Anonymus – Ráció, 2008, 6.

²¹ Vö: MENYHÉRT Anna: *Elmondani az elmondhatatlant...* 5 – 7

²² Vö: *Ferenczi Sándor: Lelki problémák a pszichoanalízis tükrében: A trauma a psychoanalysisben*, szerk. SZALAY Károly, Dr. LINCZÉNYI Adorján, MATOLCSY Ildikó, SEBESTYÉN Lajos, FERENCZI Sándor, Bp., Magvető Könyvkiadó, 1982, [online] <http://mek.oszk.hu/04900/04934/html/ferenczi0202/ferenczi0202.html> (letöltve: 2013. 09. 03.)

3.2. Az álmok szerepe a trauma feldolgozásában

Ha a gyermek nem akar beszélni a történekről, az nem feltétlenül baj, ugyanis van egy másik mód is, amivel feldolgozhatja az eseményeket: az álom. Az álmodás segíthet a trauma keltette szorongásérzet feloldásában. Ferenczi Sándor szerint „minden álom, a legkínosabb is, kísérlet a traumás élmények jobb elintézési útjának a fellelésére.”²³ Az álmvilágban talán sikerülhet az, ami az ébrenlétben nem: a továbbhaladás. „A nappal és az élet töredékmaradványai tehát ismétlés felé hajló, elintézetlen és meg nem emésztett, tudattalan és talán sohasem tudott lelki benyomások, amelyek az alvás és álmodás feltétele mellett jobban előtérbe kerülnek, mint éberlétkor, és az álom vágyteljesítő képességét hasznosítják.”²⁴ Egy traumatikus élmény átélése után ezek az álmok gyakran rémálmok, melyek során a szubjektum újból átéli a számára megrázó eseményt.

²³ FERENCZI Sándor: *Lelki problémák a pszichoanalízis tükrében...*

²⁴ FERENCZI Sándor: *Lelki problémák a pszichoanalízis tükrében...*

4. Félelemkeltő lények és félelemforrások a *Gergő és az álmofogók* című meseregényben

4. 1. Az új úton való elindulás félelme

A mesék főhősei általában mindig elindulnak az ismeretlen világba. Útnak indulásuknak többféle oka lehet pl.: egy szeretett személy megmentése vagy a hős szeretne szerencsét próbálni, stb. Ez igaz szinte mindegyik népmesehősre, de nem Gergőre. Ez a fiú nem az előbb említett okok miatt kel útra, sőt, alapvetően elutasítja az útra kelést, hiszen fél attól, ami azután vár rá. Jól tudja, hogy az útra kelés következtében új irányt vesz majd az élete. Gergő nem akar megmenteni senkit sem, és szerencsét sem akar próbálni. Az ő esetében a megmentés nem más személyre irányul, hanem saját magára, ugyanis e fiú hatalmas problémákkal küszködik édesapja halála óta. A szülő elvesztését traumatikus élményként hordozza magában, amivel nem bír szembenézni. Fél a múlt lezárásától, az apa elfelejtésétől, ezért elzárja magát a családjától.

Gergő megszokott eseménytelen életében akkor következik be az első sorsdöntő fordulat, amikor édesanyja egy napon meghívót kap a Vajákosok, Táltosok, Énekmondók, Sámánok és Egyéb Révülők Találkozójára. A fiú idegenkedik az eseményen való részvételtől, ugyanis bolondságnak tartja, és ezért nem szeretne részt venni benne. E meseregényben megfigyelhető, hogy a szülő és a gyermek közötti kapcsolat eltér a népmesei mintától. Míg a népmesékben a gyermek tiszteli szüleit és megbízik bennük, addig Gergő kételkedik a szavaiban, és attól fél, édesanyja megháborodott:

- *Elegem van az ostoba dalaidból! A bűbájolásból és szemfényvesztésből! Meg az ősi idők sóhajtozós emlegetéséből is! (...) A növények nem beszélnek. A szavaknak nincs varázserejük.*²⁵

Attól a pillanattól kezdve, hogy a fiú megkapta a meghívót, fokozatosan tud meg új információkat saját magáról és rejtett képességeiről, amik csak még jobban megrémítik őt. Megtudja, hogy tehetséges sámán válhatna belőle, ha szeretné. Édesanyja megpróbálja eloszlatni fia kétségeit és félelmeit, ezért elmondja neki, hogy nincs mitől tartania, és a találkozón igenis ott van a helye, hiszen ő egy rejtett képességekkel rendelkező tehetséges ifjú sámán. Gergő erre a tényre is ingerülten reagál:

- *Úgy tudom, sámán csak az lehet, aki valamiféle furcsasággal születik. Eggyel több foggal, kéz-, esetleg lábujjal. Így van?*

²⁵ BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álmofogók*, Bp., Magyar Könyvklub, 2002, 99.

- *Pontosan! – biccentett Boglárka. Gergő diadalmasan kurjantott. Két tenyerével mellére, arcára, karjára, majd a combjaira csapott.*
- *Látod, anyu, nem lehetek sámán! Semmiből nincs rajtam több. Teljesen normális srác vagyok! Se fog, se ujj, se...*
- *Gergő! (...) Te burokban születted.*
- *Hogy mi? – A fiú térde megrogyant.*²⁶

*Gergő hirtelen úgy érezte, a csapda bezárult körülötte. Elkeseredetten nézte anyja boldogságtól sugárzó arcát. Félt tőle, és idegennek látta.*²⁷

Gergő összezavarodik az új információk hallatán. Egy másik út járása, a megszokottól eltérő életmód vezetése bolondságnak minősül számára, és ez félelmet kelt benne. A másság, a szokásostól eltérő dolgok félelmet és elutasítást szülnek, éppen ezért eleinte Gergő sem akar útra kelni, később mégis beleegyezik édesanyja nyomására.

4.2. A hőssé válástól való félelem

Gergő nem egy átlagos 13 éves fiú, így a vele szemben állított elvárások sem azok. Mindenki tőle reméli a pozitív jövőt, a békét és valami új kezdetét. Mindenki, csak éppen Gergő nem. Nem hisz saját magában, sem rejtett képességeiben. Mikor minden a feje tetejére áll, mindenki tőle várja a megoldást. Nagyhatalmú varázslók, révülők és egyéb varázstudók e fiatal fiútól várják a megváltást.

- *Azt is jól tudjátok azonban, hogy ha életben akarjuk tartani az álomvilágot, neki csatlakoznia kell.*²⁸

Elvárják tőle, hogy kockára tegye életét, idegenek szolgálatába álljon, és mentse meg a világot a rá leselkedő gonosztól. Ezek a tények még felnőttek számára is rémisztőek lehetnek, hát még egy ilyen fiatal fiú számára. Gergőnek eddig is megvoltak a maga problémái: küszködik az édesapja elvesztése után érzett ürrel, szomorúsággal, fájdalommal és félelemmel. Esze ágában sincs életét kockáztatva szembeszállni Hollóval, és sámán sem szeretne lenni. Gergő, miután kilép addigi nyugodt komfortzónájából, egy számára teljesen új világba csöppen. Ez a megváltozott helyzet félelemmel tölti el őt. Lázad sorsa predestinációja ellen is, miszerint belőle nagyhatalmú sámán lesz, mert a szüleitől hatalmas erőt örökölt. Bár ő még nem tudja, hogy kivételes képességekkel rendelkezik, de a többiek az

²⁶ BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álmofogók...* 101.

²⁷ BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álmofogók...* 102.

²⁸ BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álmofogók...* 83.

életüket is rábíznák. Ez a szerep Gergőnek nem hiányzott, ő csak egy normális fiú akar lenni. Ő nem akar egy közösség élére állni, nem szeretne vezető lenni, hiszen még csak 13 éves. A rászabott terhek súlyosan nyomják a vállát, és bár először tiltakozik sorsa betöltése ellen, rá kell jönnie, hogy végig kell járnia az előtte álló utat.

4.3. A családba illeszkedés félelmei

A családtagok közötti viszonyokat tanulmányozva kitűnik a főszereplő és testvére közötti kezdeti rivalizálás. Mindkettejük számára nehéz az újonnan kialakult családba való beilleszkedés. Zsófi számára azért, mert édesanyja elhagyta őt és édesapját egy másik férfiert, és a lány most hirtelen egy új családban találta magát apja új feleségével, Boglárkával és fiával, Gergővel. Zsófi nagyon igyekszik beilleszkedni az új családjába, segít a házi munkában, és megpróbál Gergővel is jó kapcsolatot kialakítani, de a fiú kezdetben ezt elutasítja. Zsófi nem szimpatizál apja új feleségével, Gergővel barátkozna, de a fiú őt is kirekeszti.

Gergő számára a beilleszkedés talán még nehezebb, mint Zsófi számára, hiszen az ő édesapja fiatalon hosszas betegség után halt meg, amikor a fiú még nagyon fiatal volt. Gergő nem tudja feldolgozni fájdalmát. Kezdetben kizárja a családját, bezárkózik a gondjai közé, és egy burkot von maga köré. Képtelen kilépni az önmaga köré vont körből, hiszen ez a lelki burok védelmi mechanizmusként működik nála. Nem szívleli Zsófit és Botlik Dénest sem, sőt édesanyjára is haragszik új házassága miatt. Gergő megrémül az újonnan kialakult családjától. Nem ismeri még igazán sem Botlik Dénest, sem a lányát, így nem tud még bennük bízni, így kezdeti ijedtsége érthető is. De leginkább attól tart, hogy ha elfogadja az új családi helyzetet, az az édesapja emlékét homályosítja majd, ezért rendkívül elutasító az új helyzettel szemben, sőt, édesanyját is kizárja a problémái közül. Pedig Gergőt komoly gondok gyötrik – visszatérő rémálmai miatt lassan rettegni kezd már az este közeledtétől is.

4.4. A rémálom mint félelemforrás

A főhősön belüli vívódás nagyon meghatározó a történet szempontjából, megszabja Gergő viselkedését is. Gergő belső marcangolásainak fő oka édesapja elvesztése. A fiú tudat alatt hibáztatja magát a törtétekért. Édesapja halála után érzett félelme és haragja rémálmok formájában jelenik meg Gergőnél. Visszatérő rémálmaiban Gergő újból és újból átéli az

édesapja halála körüli eseményeket. Rémálmai helyszínei változatosak, de mind kapcsolódnak az apjához. Gergő álmaiban legtöbbször egy kórházi folyosón van.

Gergő tudja, hogy ha lehajtja a fejét és elalszik, akkor újból álmodni fog, de ő ezt nem szeretné, mivel álmai annyira valóságosak, hogy megrémítik őt. Gergő fél álmodni, mert tudja, hogy mivel kellene szembe néznie az álmvilágban, és ő ettől nagyon retteg. Odáig jut, hogy az álmodás a legnagyobb félelmei közé tartozik. Álmaiban fél az ismeretlentől, az idegenektől, akik az életére törnek, de legfőképpen attól fél, hogy az édesapjával való találkozása elkerülhetetlen. *Ti csak látomások vagytok. Fel akarok ébredni! EngedjeteK végre felébredni!*²⁹ Álmai szereplőit nem véli valóságosnak, próbál küzdeni ellenük: *Bűbájos süketelés az egész! – legyint Gergő. – A valóság nem ez! A valódi világban harminckét tévécsatornát tudok nézni, a sulis unalmas, és hamarosan emberek utaznak a Marsra. Maga meg a fája rémálom, semmi több!*³⁰ Azonban azzal, hogy elkergeti rémálmai szereplőit, gondjai még nem szűnnek meg. Gergő csak elodázhathatja az elkerülhetetlen beszélgetést édesapjával, de nem kerülheti ki.

A fiú legfőbb vágya az, hogy szeretne álmotalanul aludni, de sejti, hogy ez nem fog menni. A fiú sokáig nem érti, hogy mi történik körülötte: Miért vannak rémálmai? Miért törnek az életére álmában? Miért van álombeli segítőállata? Miért hiszi róla mindenki, hogy nagyhatalmú sámán válhat belőle? Őt ezek a kérdések eleinte nem is foglalkoztatják, ő csak egyet szeretne: normális fiú lenni. *Azt sem tudom, miért vannak látomásaim, és miért tör ki a frász, ha mennydörgést hallok. De azt tudom, hogy normális gyerek akarok lenni. Olyan, aki lazán eldobálja a műanyag szemetet, aki jól érzi magát a lebetonozott suliuvaron, és még sose látott közletről tehenet.*³¹ Kívánságai azonban nem valósulnak meg ilyen egyszerűen. Nem kerülheti ki csak úgy a problémáit, félelmeit, és nem léphet egykönnyen tovább, mert ezek a félelmek előbb-utóbb, visszatérnek az életébe, és muszáj szembe néznie velük, hogy ne tudják bekebelezni őt. Végül Gergő is ráébred arra, hogy, ha ezt nem teszi meg, és örökké menekülni fog a problémái és félelmei elől, sohasem lesz boldog és felszabadult igazán. Ezért elhatározza, hogy leszámol legnagyobb félelmével - vagyis hajlandó önkéntesen belelépni a rémálma teremtette világba, és valós térként és időként végigélni azt.

A rémálom víziójának reális kivetülése azonban még rémisztőbb a fikciónál. A visszatérő rémálmban rendszeresen megjelenő hatalmas ágy fizikai valójában tárul fel előtte, melyet fehér lepedő borít, és a levegőben fertőtlenítő szaga terjed. A tájat kórházi pecséték,

²⁹ BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álmfogók...* 58.

³⁰ BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álmfogók...* 260.

³¹ BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álmfogók...* 100.

gyógyszerek, géztekercek borítják. Gergő nagyon megrémül, amikor valóságként találkozik rémálma kellékeivel, ezért a látvány hatására megtorpan. A félelem kapujában a fiú nem akar átrévnülni azon a baljóslatú vidéken, könyörög segítőszellemének, hogy vigye el őt onnan. Eluralkodik rajta a pánik, mivel pontosan tudja, hogy mi következik, és nem akarja újból átélni. A félelemtől megfagy a vér az ereiben, megdermed, hiszen a látvány valamennyi rémálma emlékét egyszerre ébreszti fel benne. De tudja, ezt a harcot most már végig kell harcolnia. Rádöbben, hogy csak a rémálom legyőzésén, vagyis önnön félelmeinek leküzdésén keresztül lesz képes annyi erőt gyűjteni önmagában, hogy szembe tudjon nézni ellenfelével, a rettegett Hollóval.

4.5. Az ellenfél mint félelemforrás

A konfliktus e példája számtalanszor előfordul Gergő történetében, az egész mese fő konfliktusát is egy természetfeletti erővel rendelkező gonosz lény gerjeszti. A fő ellenfél valódi kilétét nagyon sokáig homály fedi, mivel többnyire átváltozott alakban, egy holló képében jelenik meg.

Holló kiléte homályos és baljóslatú. Kezdetben nem tudunk róla semmit sem, csak azt, hogy nagyhatalommal rendelkező révülő lehet. Ahogy haladunk a történetben, úgy körvonalazódik ki Holló valódi alakja az olvasók számára is. Ő egy hatalmas fekete révülő, de az emberi alakját senki sem ismeri. E gonosz sámán célja, hogy leszámoljon a Hetekkel, megszerezze a hatalmat és holtan lássa Gergőt. Ő nem csupán egy közönséges madár: *Ha csupán holló volna, kitépném az összes tollát, te is tudod.*³² - állítja az ébentollú madár egyik segítője, Lebeke. Hatalma miatt mindenki retteg tőle, még a saját szolgálói is. Kezdetben nem tudjuk, kit takar a holló alakja, és csak fokozatosan derül ki, hogy valójában egy olyan nagy erejű révülő nőről van szó, aki évek óta figyelemmel kíséri Gergőt, és valamilyen ok miatt holtan akarja látni a fiút. A madáralak csak a segítőszelleméé, mely a gonosz sámán eredeti alakját rejt. Ezen álca viselése kulcsfontosságú tényező a történetben, hiszen így szinte végig rejtve marad az ébentollú valódi kiléte a szereplők számára.

A regényben az ellenfél kétarcú ábrázolása komikus hatást kelt, hiszen Holló és az ármánykodó madár emberi megtestesítője, Apollónia, Gergő édesanyjának barátnője szöges ellentétben áll egymással. Apollónia egy felszínes viselkedésű városi dáma, aki számára a

³² BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álomfogók...* 19.

divat, a ruhák és a pénz a legfontosabb. Ő tulajdonképpen Holló paródiája, hiszen míg Holló mindig szigorú, precíz, tekintéllyel rendelkezik és félelmet kelt, addig Apollónia legnagyobb problémáját a haja, sminkje és műkörmei képezik. Ironikus, hogy a félelem egyik legfőbb történetbeli forrása nem más, mint egy kényes városi dáma. Holló álcája tökéletes, hiszen Apollóniáról senki sem gondolná, hogy ő az, aki le akarja igázni a Heteket és átvénné a hatalmat. Apollónia mindenkit félrevezet és megtéveszt. Hátborzongató, hogy Holló Apollónia képében észrevétlenül követi végig Gergő életét a születésétől kezdve. Minden családi eseményen ott van, mindent tud a fiúról. Tudja, hogy mik a gyenge és az erős oldalai. Tud a fiút gyötrő problémákról is. Ezek alatt az évek alatt teljes mértékben feltérképezi Gergőt és családját. Holló a népmesei álhóshöz hasonlóan viselkedik. Ijesztő a tény, hogy Apollónia bármikor leszámolhatott volna Gergővel, de ő ezt nem tette meg, helyette beférközött az életébe és belülről roncsolta azt. Holló féltékeny Boglárkára, amiért közös mesterük, Vackor néne, a Réti lánnyal többet foglalkozott, mint vele. Ez a féltékenység indítja el az egész bosszúhadjáratot.

4. 6. Holló/Apollónia félelme

Holló temérdek gonosz tette közül kiemelkedik az, hogy Boglárka iránt érzett féltékenysége miatt képes volt megölni Vackor nénét, és Boglárka férjét is, ezzel örökre megváltoztatva Gergő és anyja életét. Tudta, hogy ha Boglárkának és férjének közös gyermeke születik, akkor az a gyermek kivételes képességekkel fog rendelkezni, mivel szülei is nagyhatalmú varázslók. Nem riad vissza senkitől és semmitől sem, hogy célját elérje. A hön áhított cél pedig Gergő legyőzése. Gergő szimbolizálja mindazt, ami Holló sosem lehetett. Nem válhatott belőle olyan sámán, akit a társai is elismernek. Elismerés helyett állandóan menekülnie kellett, hiszen nyomoztak az általa elkövetett gyilkosság után. Az örökös hajsza, ami ellene irányult, megváltoztatta az életét, így ő maga is félelemben élt. Holló számára így vált a fiatal fiú félelemforrássá. Félt Gergőtől, mert sejtette, hogy egyszer sámán lesz belőle, és tudta, hogy akkora erővel fog rendelkezni, *ami a varázstudók történetében addig csak Merlinnek, Gandalfnak vagy a Baglyok Fehér Szakállú Mágusának adatott meg.*³³ Gergő ekkora erő birtokában már legyőzhetetlen lenne, ezért gondolja úgy Apollónia, hogy még a fiú sámánvá válása előtt kell végeznie vele. Ellenfelek nélkül ő lenne a leghatalmasabb sámán a világon.

³³ BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álmofogók...* 497.

Érdekes ellentét van e meseregényben: Mindenki retteg Hollótól, hatalmas révülők, élők és holtak egyaránt, de ez a hatalmas szárnyas mégiscsak egy 13 éves fiútól retteg igazán. Mindent megtesz azért, hogy félelme tárgyát holtan láthassa, nem riad meg semmiféle trükkötől és gonoszságtól sem. A könyvben ő a „Nagybetűs Félelem” megtestesítője, titokzatossága és határtalan gonoszsága miatt szinte mindenkit rettegésben tart.

Holló alakja nem csak komikus, hanem ironikus is. Ironikus, hogy ezt a rettenetes lényt a szerelem gyógyítja meg. Holló nem ismer kegyelmet, eltipor és leigáz mindenkit, aki az útjába kerül. E gonosz madarat a féltékenységek, a bosszú és a félelem motiválja egészen addig, amíg meg nem ismerkedik a kissé együgyű fővadással. Kobzos Béla Apollónia iránt érzett érzései megváltoztatják őt. A vadásznak köszönhetően tér meg, és fordul jobb útra.

4. 7. A félelemkeltés további forrásai

Holló nem egyedül próbálja meg véghezvinni céljait. Három hű segítőtje van, akikre nagy szüksége van, mert az ereje részben tőlük is függ:

- *Mit tegyünk, hatalmas Égen Szárnyaló? Tudod jól, ha hibázunk is, mindhárman hűségesek vagyunk hozzád. Tőlem kapod hatalmadat a betegségek és a szellemek fölött. Oruboros az átváltozás képességével lát el. Odvas pedig az erőd, kitartásod birtokosa, és általa értesz szót a növényekkel, állatokkal.*³⁴
- *Nem kell emlékeztetned rá, hogy értékesek vagytok. De azt se feledd, hogy én vagyok a révülő, aki parancsol nektek.*³⁵

Ezek a lények azonban nemcsak félelemforrásként funkcionálnak, hanem ők is folyamatos félelemben élnek, Hollóval való viszonyuk ugyanis megfélemlítésen alapul.

4. 7. 1. Lebeke és Oruborosz félelmei

Lebeke, vagyis a kegyetlen széldémon hűségesen követi gazdáját, rideg és kegyetlen, csakúgy, mint Holló, ezért is ő a kedvenc szolgálója. Feltétel nélkül teljesíti parancsolója kéréseit, még akkor is, ha nem is tudja igazán, miért kell megtennie azokat. Holló még saját szolgálait is félelemben tartja, így azok követik őt, és teljesítik utasításait. Rideg, sötét és titokzatos megjelenésével Lebeke hasonlít leginkább Hollóra, így külseje is jelzi, hogy ő a

³⁴ BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álomfogók...* 34.

³⁵ BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álomfogók...* 35.

jobbkeze a Főgonosznak. Megjelenésekor mindig félelmet kelt. Holló diktatórikus rendszerében kapcsolatuk félelemalapú: *El kell jutnunk valahogy a találkozóra. Különben Holló örökre rémálomba zár mindhármat.*³⁶ Ez a fajta félelem irányítja Holló mindhárom szolgáját. Vele tartanak, mert félnek attól, hogy megsemmisítheti őket. Lebekét azonban nemcsak a félelem köti Hollóhoz, hanem a hatalomvágy is:

- *Mióta létezem, csak az jelent számomra boldogságot, ha ragályt ültethetek az éberek testébe. A sámánokat pedig mindennél jobban gyűlölöm, mert ők kergetnek el a prédám közeléből.*
- *Én is révülő vagyok, Lebeke! – Az ébentollú bosszúsan borzolja tollait.*
- *Téged is gyűlöllek – biccent a szélféreg. – Mégis hű vagyok hozzád, mert ha tiéd lesz minden bűbajos hatalom, megengeded majd, hogy betegséget terjesszek az éberek között.*³⁷

Oruborosz Lebeke funkcionális alakmása, egy alattomos és rosszindulatú kígyó, tehát tökéletesen megfelel Hollónak. Mindketten vakon követik Hollót, teljesítik kéréseit. Hűségesek, a végsőig az ébentollú mellett állnak.

4. 7. 2. Odvas félelem-legyőzése

Odvas, a barátságos, de kissé ügyetlen baobabfa, ingadozó karakter a szövegben, mivel annak ellenére, hogy Holló szolgája, nem mindig viselkedik gonoszként. Lebekével és Oruborossal ellentétben ő inkább segít Gergőnek, mint hogy ártson neki. Félelmet kellene gerjesztenie, csakúgy, mint többi társának, hiszen ők az ellenfél segítői, de Odvas nem teljesíti az iránti táplált elvárásokat. Eleinte még próbál Holló kedvére tenni, hiszen társaihoz hasonlóan ő is tart az Ébentollú bosszújától, de később Gergő felkínálja számára egy másik út lehetőségét, és Odvas, félelmeit legyőzve, inkább azt választja.

4. 7. 3. A Sárkány mint megfélemlített és félelemkeltő lény

- *A Sárkány valaha szabadon kószált a világban. Leginkább az álmok birodalmát kedvelte, de az ősidőkben valós alakjában is gyakran megjelent az éberek szeme előtt. Csak a révülők értették, ki ő. Az éberek ma már nem hisznek a létezésében, csupán a*

³⁶ BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álmofogók...* 93.

³⁷ BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álmofogók...* 383.

*tudománnyal magyarázzák, ha valahol kiönt a folyó, vagy reng a föld. Pedig ezek a jelenségek mind arról árulkodnak, hogy a Sárkány arra járt.*³⁸

A sárkány nem a klasszikus népmesei értelemben van jelen ebben a történetben. Az általunk ismert népmesei sárkányok általában a nép ellenségei. Mindig szeretnének megszerezni valamit, leggyakrabban a királylányt vagy a királyságot. Hatalmas termetükkel és tüzes leheletükkel mindenkiben félelmet keltenek. Böszörményi sárkánya más, egyes tulajdonságaiban különbözik mesebeli társaitól. Ugyanúgy hatalmas, erős, tüzet okád, mint a többi, de mégsem egyformák. Az eltérésük azzal is magyarázható, hogy a regénybeli sárkány nem egy hétköznapi egyed. Ő szimbolikus jelentéssel bír, ő maga a természet. A Sárkányt csak a révülők láthatják igazi alakjában, az éberek már csak a tombolásának eredményeit veszik észre, pl.: hóvihár, vulkánkitörés, árvíz, lavina, sáskajárás, ragály, jégeső vagy hurrikán. Emiatt félelemkeltő lénynek tartják az éberek, le akarják igazni, mert félnek tőle. A sötét révülők közül többen birtokolni szeretnék volna az erejét, csak a Hetek bántak vele jól, ők vigyáznak rá, kordában tartják, így nem tud elszabadulni és további károkat okozni. A Hetek oltalma alatt békésen él egészen addig, míg Holló el nem oldozza a bűbájbéklyókat, és át nem veszi az uralmat fölötte. Az ébentollúnak tervei elérésére szüksége van a sárkány erejére is, ezért elszabadítja őt. Ezzel a tetteivel természeti katasztrófák sora veszi kezdetét.

Böszörményi sárkánya népmesei ellenfélből áldozattá válik. Olyan, mint egy kisgyerek, akivel a szülei rosszul bántak, dühös a Hetekre, és Hollót véli igaz barátjának. Különböző csapásokkal árasztja el a Bagoly bükki völgyet. A Sárkány elvesztette bizalmát a többiekben, őt is a félelem hajtja. A völgybeliek próbálják megállítani őt, de nem sikerül. Sáskák hadát fújja a völgyre. A sötét had pillanatok alatt pusztítja el a völgy szinte minden növényét. A zöld levelek eltűnnek és helyükön csak kopár ágak maradnak. E dermesztő látvány még nem minden, a sáskákat hóvihár követi. Majd villámok következnek, melyek lánggra lobbantják az erdőt. A Sárkány bosszúja kegyetlen, a megrémült révülők menekülnek, amerre csak látnak. Ahogy mindenki fél valamitől, úgy a Sárkány is. Az ő félelmének tárgya Gergő, mivel a fiúnak hatalma van fölötte, és képes megállítani féktelen pusztítását.

³⁸ BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álomfogók...* 411.

Befejezés

A dolgozatban a félelem meseregényben betöltött szerepével foglalkoztam. Elemzésem során meggyőződtem arról, hogy a félelem motívuma nemcsak történetalakító erővel bír a szövegben, hanem átértelmezi az egyes tettek motivációját, illetve az egyes karaktereket is. Ezért fontosnak tartom, hogy bátran adjuk a gyerekek kezébe is az ilyen típusú gyermekregényeket, mert a mese rejtett világán keresztül könnyebben megértik saját lelki problémáikat és legbelsőbb félelmeiket. A gyermekek nem a nekünk is ijesztőnek tűnő szereplőktől félnek, hanem azért, mert fölismerik a mesékben félelmeiket. Egyetlen szülőnek sem lenne szabad megvonnia a meséket a gyermekeiktől csak azért, mert az adott történet negatív és ijesztő szereplőket is tartalmaz. A gyerekeknek szükségük van ilyen történetekre is, mert ha mindig csak a leegyszerűsített történeteket hallgatnák, akkor nehezebben tudnák megoldani problémáikat, félelmeiket.

Böszörményi Gyula *Gergő és az álmofogók* című meseregénye rávilágít olyan problémákra és félelmekre is, melyek akár minket is érinthetnének, éppen ezért könnyen azonosulunk a főhőssel. Gergő gyötrődik az édesapja halála után érzett fájdalom és úr miatt, elszigeteli magát a környezetétől. Félelmeiről nem beszél, hanem magába zárja őket, ettől csak még jobban szenved. Fiatal kora ellenére rengeteg megpróbáltatással és próbával kell szembe néznie. Meg kell tanulnia apa nélkül élni, alkalmazkodnia kell újonnan kialakult családjához, és meg kell tanulnia használni bontakozó erejét és hatalmát. A könyv olyan félelmeket taglal, melyekkel sajnos sokunknak szembe kell néznie. Véleményem szerint e könyv nagy segítséget nyújthat hasonló félelmekkel küszködőknek.

Jelen dolgozatomban sajnos nem tudok kitérni a könyvben megjelenő összes félelemforrásra, ezért csak a történet alakulása szempontjából a legfontosabbakat emeltem ki. A jövőben szeretném még folytatni kutatásaimat a meseregénnyel kapcsolatban, hiszen a könyv még nagyon sok tanulmányoznivalót rejteget.

Resumé

V mojej práci som sa venovala úlohe strachu v rozprávkovom románe. Považujem za dôležité dať do rúk deťom rozprávky. Cez tajného sveta rozprávok deti ľahšie pochopia vlastné duševné problémy a najvnutornejšie strachy. Deti sa neboja od týchto účinkujúcich, ktoré aj pre nás sú strašidelní, ale boja sa preto, lebo spoznajú v rozprávkach svoje strachy. Ani jeden rodič by nemal odobrať rozprávky od svojich detí, len preto, lebo daný príbeh obsahuje negatívne a hrozivých účinkujúcich. Deti potrebujú aj také príbehy preto, lebo keby vždy počúvali len zjednodušené príbehy, vtedy by ťažšie vedeli riešiť svoje problémy a strachy.

V mojej práci som skúmala najčastejšie motívy strachu v rozprávkovom románe Böszörményi Gyula: *Gergő és az álomfogók*. Táto kniha nám posvieti aj na také problémy a strachy, ktoré by sa mohli týkať aj nás, práve preto ľahko sa stotožňujeme s hlavným hrdinom. Gergő sa trápi po smrti svojho otca kvôli prázdnote a bolesti, izoluje sám seba. Nehovorí o svojich strachoch, ale zatvorí ich do seba, z čoho sa ešte viac trápi. Napriek tomu, že Gergő je ešte mladý, musí bojovať s mnohými problémami. Musí sa naučiť žiť bez svojho otca, prispôbiť sa k novej rodine, a musí sa naučiť používať svoju silu a moc. Táto kniha sa zaoberá s takými strachmi, s ktorými sa bohužiaľ mnohí z nás musia bojovať. Podľa mojho názoru táto kniha môže pomôcť k tým deťom, ktorí majú podobné problémy.

V mojej práci neviem sa venovať každému zdroja strachu, preto som sa zaoberala len s najdôležitejšími príbehmi. V budúcnosti by som chcela pokračovať moje výskumy spojené s týmto rozprávkovým románom, veď táto kniha skrýva ešte veľa vecí na skúmanie.

Szakirodalom

BOLDIZSÁR Ildikó, *Meseterápia: Mesék a gyógyításban és a mindennapokban*, Bp., Magvető, 2011.

BOLDIZSÁR Ildikó, *Varázslás és fogyókúra: Mesék, mesemondók, motívumok*, Bp., Kijárat Kiadó, 1997.

BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Gergő és az álmofogók*, Bp., Magyar Könyvklub, 2002.

Bruno BETTELHEIM, *A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek*, Bp., Gondolat, 1985.

Dr. FISCHER Eszter, *A népmese és a gyermeki tudattalan: Bruno Bettelheim meseértelmezése*, Eső, IV. évfolyam/2.szám, 2001, [online] http://www.fischereszter.hu/irasok/a_nepmese.pdf, (letöltve: 2013. 10. 1.)

Ferenczi Sándor: Lelki problémák a pszichoanalízis tükrében: A trauma a psychoanalysisben, szerk. SZALAY Károly, Dr. LINCZÉNYI Adorján, MATOLCSY Ildikó, SEBESTYÉN Lajos, FERENCZI Sándor, Bp., Magvető Könyvkiadó, 1982, [online] <http://mek.oszk.hu/04900/04934/html/ferenczi0202/ferenczi0202.html> (letöltve: 2013. 09. 03.)

FLAMAN Szilvia: *A mesehősök lehetséges tipológiai*, Iskolakultúra, 2011/2-3, 144. [online] http://epa.oszk.hu/00000/00011/00155/pdf/iskolakultura_2011_02-03_136-148.pdf (letöltve: 2013. 11. 1.)

KÁDÁR Annamária, *Mesepszichológia: Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban*, Bp., Kulcslyuk Kiadó, 2012.

KARINTHY Frigyes, *Nevető Dekameron*, Bp., Singer és Wolfner, 1948.

KOMÁROMI Gabriella, *Hogyan tanítanak élni a tündérmesék?*, Fordulópont, 9. évf. 3. (37.) sz. / 2007, [online] http://www.fordulopont.hu/_FP-37_komaromi.pdf, (letöltve: 2013. 12. 30.), 97.

LÁZÁR Ervin, *A hétfejű tündér*, Bp., Osiris Kiadó, 2006.

MENYHÉRT Anna: *Elmondani az elmondhatatlant*, Bp., Anonymus – Ráció, 2008, 6.

Online szimbólumtár,

<http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/szimbolumtar/ch02.html#holl%C3%B3>

PETROLAY Margit, *Könyv a meséről: Az emberiség emlékezete*, Bp., Trezor Kiadó, 1996².

SZOPHOKLÉSZ, *Antigoné/Oidipusz király*, Bp., Akkord, 2009.

Vladimir Jakovlevics PROPP, *A mese morfológiája*, Bp., Osiris – Századvég, 1995².

Walter és Aja SCHLÖR: *A mese lélektana*, Korunk, 1928, 12. sz., [online]
<http://www.korunk.org/?q=node/8&ev=1928&honap=12&cikk=4696> (letöltve: 2013. 4. 2.)